



Романа МОТИЛЬ

ГЛИНЯНИЙ ПОСУД ЕПОХИ НЕОЛІТУ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

У статті розглядається глиняний посуд України періоду неоліту. Аналізуються основні типи і форми, а також домінуючі мотиви візерунків у керамічних комплексах неолітичних культур. Виділено певні характерні риси неолітичної кераміки, такі як перехід від гостродонного горщика до плоскодонного посуду, поява штапованих і гребінцевих візерунків тощо.

Ключові слова: глиняний посуд, неолітична кераміка, характерні риси, горщик, форма, візерунок.

Дослідження кераміки археологічних культур завжди було однією з найбільш проблем мистецтвознавчої науки, що зумовлюється, з одного боку, величезним обсягом матеріалу, з другого — відсутністю чітко визначених і вивірених методів дослідження археологічної кераміки. Необхідність узагальнюючих праць з вивчення кераміки тієї чи іншої епохи залишається актуальним і на сьогоднішній день, навіть з того приводу, що часто саме посуд постає єдиним хронологічним визначником та індикатором давніх культур.

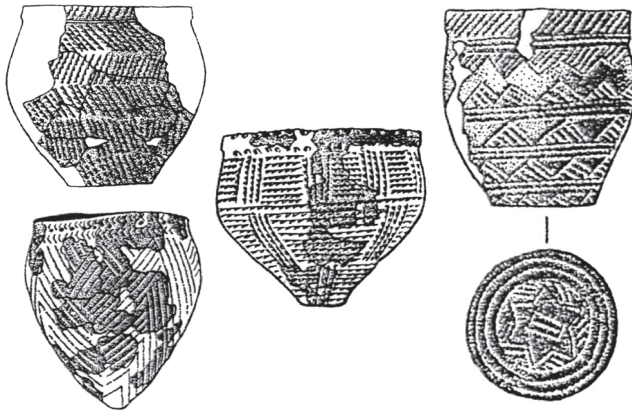
Про важливість детального вивчення кераміки веде мову не одне покоління вчених. Ще на поч. ХХ ст. дослідженням керамічних пам'яток за археологічними джерелами займався Ярослав Пастернак [12]. Першу систему класифікації археологічної кераміки розробив Василь Городцов [2, с. 578—673]. Він вперше застосував розподіл посуду на групи, класи і типи, в основу виділення яких заклав функціональне призначення посудини, її форму, технологію виробництва. В. Городцов подав також визначення корчаг, горщиків, чаш, тарілок, глечиків, черпаків і кувал [3]. Впродовж ХХ ст. дослідники зосереджували основну увагу на вивченні окремих пам'яток кераміки. Загальні риси, витоки форм та історію давньої української кераміки розглядає Тетяна Романець [13].

Детальне дослідження і аналіз гончарного комплексу давніх культур, виділення та вивчення найбільш значущих і художньо-виразних особливостей форми та декору кераміки кожної епохи, їх класифікація залишаються маловивченим мистецьким явищем та потребують об'єктивного висвітлення.

Одним із найважливіших надбань неолітичної епохи (кінець VI тис. до н. е.) є поява глиняного посуду [6, с. 82]. Саме кераміку вважають показником осілості праісторичної людини. Її не було в палеоліті та мезоліті (за рідкісними винятками), адже при кочовому способі життя крихкий глиняний посуд легко розбивався [12, с. 108].

Однак, на території Старого Світу є неолітичні культури, що мали розвинену кераміку, але ще не знали ні землеробства, ні скотарства (культури ямково-гребінцевої кераміки Східної Європи). І навіпаки, в країнах Стародавнього Сходу відомі ранні післяпалеолітичні культури, яким властиве скотарство і землеробство, великі укріплені поселення, але ще зовсім невідома кераміка (Єрихон) [6, с. 83].

Замість глиняного начиння носії таких «безкерамічних» культур використовували посуд з каменю, дерева, шкір тварин.



Іл. 1. Глиняний посуд дніпро-донецької культури середнього періоду пос. Полтавка, Бузьки. Опубл.: Археологія Української РСР. — К. : Наукова думка, 1971. — Т. 1. — С. 116

Давньосхідний регіон (Месопотамія, Іран, Мала Азія, Східне Середземномор'я) — один із найдавніших теренів у світі, де було винайдене землеробство й одомашнена худоба. Кераміка тут поширюється в VIII—VII тис. до н. е., а з VI тис. до н. е. набуває високого розвитку як мистецтво [13, с. 16].

На землях України почали запроваджувати елементи землеробства і скотарства під впливом давньосхідного регіону. До числа землеробсько-скотарських культур, що займали лісостепове Правобережжя і західні області України належить буго-дністровська культура, культура лінійно-стрічкової кераміки, а також неолітичні пам'ятки Закарпаття.

У Подніпров'ї, на Лівобережжі та Поліссі жило мисливсько-рибальське населення (дніпро-донецька культура і культура ямково-гребінцевої кераміки).

Для кожної неолітичної культури властивий свій керамічний комплекс, хоча прослідковуються і певні загальні риси. Рання неолітична кераміка доволі примітивна.

Посудини були грубостінні з загостреним або круглим денцем — їх вкопували у долівку землянки або ставили поміж каменями, що свідчить про відсутність у побуті людей стола і печі з плоским черінем [5, с. 108]. Кераміка з плоским дном з'являється у пізньому неоліті.

Глиняні вироби були різних розмірів, що залежало від їх призначення. Більші слугували для зберігання запасів їжі, а менші вживали для варіння страв. Цікаво, що кіптяви на зовнішній поверхні черепка немає, її видно лише всередині посудини. Значить, ці вироби ніколи не ставили на вогонь, бо тоді його сліди залишилися б на зовнішніх стінках посуду. На думку І. Борисковського, їжу варили первісним способом: посудину заливали водою, а опісля кидали в неї розпечені камені [1, с. 107].

Гончарного кола в неоліті ще не знали. Посуд ліпили вільноруч, так званим стрічковим способом: з глини робили довгі валочки, товщиною з палець, які потім по спіралі накладали один на одного. У процесі ліплення валочки сплющували, а проміжки між ними замазували.

Іноді при розкопках знаходять черепки, що розпалися на окремі валки-стрічки, а часом і на цілій посудині можна розгледіти проміжки між валками [12, с. 109]. Виліплений посуд випалювали на вогні, а щоб під час випалювання він не розколювався, у глину додавали товчених черепашок або піску. Візерунок наносили на поверхню ще сирій посудини, перед випалом. Для цього використовували гострі кістяні та дерев'яні палички, а також спеціальні штампи, зроблені з мушлі, подібні до гребеня з короткими зубцями [12, с. 109].

У дослідженні ранньої історії гончарства велику послугу археологам зробила дактилоскопія — вивчення відбитків пальців. На стінках деяких посудин збереглися відбитки пальців первісних людей. Спеціалісти-дактилоскопи визначили, що ці відбитки належать жіночим рукам, що розкриває роль жінки в праісторичних часах, зокрема в неолітичну добу.

Посуд у неоліті виготовляло кожне плем'я тільки для своїх потреб, міжплеменного обміну ним не було (за винятком пишнорядкованих посудин) [19, с. 1—5]. За його племенними формами й декором визначаємо окремі неолітичні культури, їхню хронологію, міжплеменні впливи, спорідненість тощо.

Буго-дністровська культура (друга пол. VI — поч. IV тис. до н. е.) є найдавнішою у Східній Європі землеробською культурою. У своєму розвитку вона пройшла три періоди: ранній, середній і пізній.

Для раннього етапу розвитку буго-дністровської культури характерні глибокі прямостінні горщики, що мають денце у вигляді шипа та містять у тісті домішку товченої черепашки. Подібний посуд відомий у дніпровському Надпоріжжі, в Криму, Північному Приазов'ї, на Нижньому Доні і Прикаспійській Туркменії [4, с. 89]. Водночас є безперечна схожість цих посудин з найдавнішою керамікою Балкан, зокрема кухонним посудом фессалійського ранньонеолітичного поселення Неа-Нікомеда [21, р. 10].

З раннього неоліту також трапляються посудини у вигляді глибоких мисок та горщиків S-профілю. Усі вони прикрашені в основному проглаженими криво-лінійними та вертикально-зигзаговими візерунками.

Ці риси ранньої буго-дністровської кераміки вказують на східні генетичні зв'язки.

Середній етап, в основному, зберігає зв'язок з попереднім періодом: наявні горщики S-видного профілю та глибокі миски. Не змінюються і системи орнаменталізації посуду: криволінійні стрічкові композиції та простий лінійно-геометричний візерунок, що є продовженням вертикально-зигзагових схем.

Хоча у цей період слід відзначити значне поширення у комплексах буго-дністровської культури плоскодонних посудин — бомбоподібних горщиків, ребристих мисок, ваз, кубків і фляг з ручками (Іл. 1). Слід також підкреслити розповсюдження недекорованих посудин з підлощеними стінками і наявність посуду, прикрашеного пластичним декором у вигляді шишечок та наліпних валиків. Значного поширення набуває декор у вигляді пальцевих защипів.

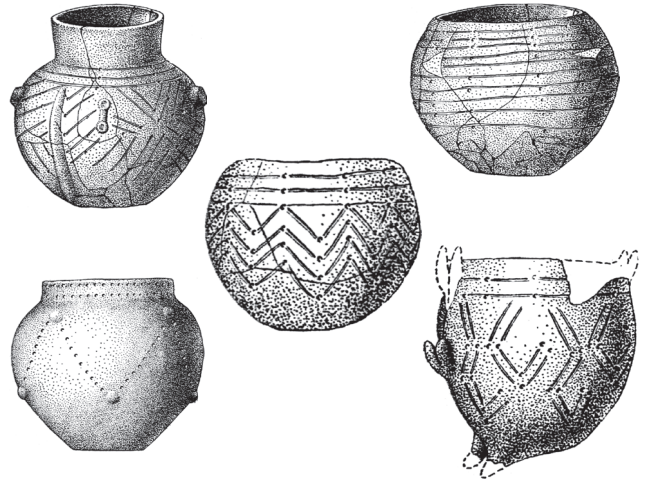
У третій, заключний період розвиненого неоліту, характер глиняного посуду змінюється, що можна пояснити впливом племен дніпро-донецької культури: зникає посуд з домішкою товченої черепашки та грубих рослинних волокон у глині, а його місце займають порівняно тонкостінні посудини з глини, опрісненої за допомогою піску [4, с. 91, 95].

Форми посуду помітно спрощуються. Найбільш поширені круглодонні посудини, широкогорлі та вузькогорлі горщики S-видного профілю, глибокі чаші, кубки та широко відкриті миски, що підтверджують землеробський елемент у буго-дністровській культурі.

За типом декору посуд цього часу можна поділити на дві групи. Одні вироби прикрашені складними лінійними композиціями (Іл. 1), що є прямим продовженням традиційних орнаментальних схем. На інших нанесений візерунок, який складається з відбитків гребінцевого штампа, що чергується з лінійно-врізаним узором (Іл. 1) і є дуже характерним для неолітичної кераміки.

Культура лінійно-стрічкової кераміки займала в епоху неоліту значну територію Європи. Пам'ятки цієї культури відомі у Франції, Бельгії, Голландії, Австрії, Угорщині, Німеччині, Чехії, Словаччині, Польщі, Румунії, Молдові та Україні. На землях України вони були поширені на Західній Волині й у Верхньому Подністров'ї в другій пол. V тис. до н. е. [8, с. 96].

Керамічний комплекс поселень лінійно-стрічкової кераміки складається з двох виразних груп посуду: столового та кухонного. Переважає столова кераміка. Вона виготовлена з добре відмуденої глини, ча-



Іл. 2. Глиняний посуд культури лінійно-стрічкової кераміки пос. Незвисько. Опубл.: Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — С. 99, 116

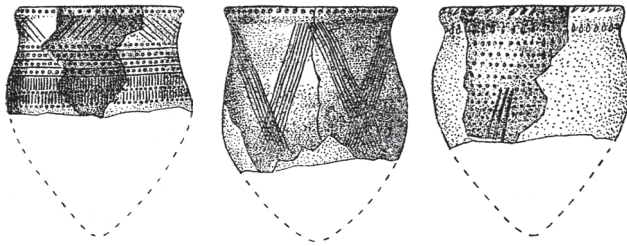
сом з незначною домішкою піску або шамоту. Посуд тонкостінний, поверхня добре заглажена, залощена. Випал слабкий, переважають посудини сірого, чорного, рідше сіро-жовтого кольору [8, с. 98].

Основною формою є кулясті посудини з невеликим дном і відносно широким у порівнянні з ним горлом. Трапляються й інші форми, які у своїй основі є посудинами з кулястим тілом, але вже з виділеною шийкою (Іл. 1). Крім того, до нечисленних керамічних форм столового посуду слід віднести миски. Усі посудини багатодекоровані. Основними елементами декору є ямковий та прокреслено-лінійний візерунок, які, як правило, завжди виступають разом. Зазвичай на прокреслену лінію на певній відстані наносили овальні заглибини, що урізноманітнювало композицію і надавало їй більшої динамічності (Іл. 2). Таке поєднання ямкового та лінійного візерунка дістало назву «нотного орнаменту».

До найбільш поширених узорів відносяться горизонтальні або вертикальні ряди зигзагів, ряди подвійних кутів, композиції з вписаних один в один ромбів та ін. До рідких візерунків належить меандр, яким були орнаментовані, наприклад, зооморфна посудина з Незвиська та куляста посудина з Баєва (Іл. 2).

Форми кухонної кераміки в основному аналогічні столовій. До найбільш численних належать кулясті посудини приблизно таких самих композицій що й столові, але дещо більші за розмірами. Рідко зустрічаються кулясті та конічні миски, як правило, не декоровані [8, с. 100].

У порівнянні зі столовою керамікою декор кухонного посуду значно бідніший. Основними орнамен-



Іл. 3. Глиняний посуд сурсько-дніпровської культури пос. Стрільча Скеля. Опубл.: Археологія Української РСР. — К. : Наукова думка, 1971. — Т. 1. — С. 109

тальними елементами є ямковий та рельєфний узор, що контрастують один з одним. Досить часто на виробках є декор у вигляді заглибин від пальців або відтисків нігтів.

Посуд пам'яток культури лінійно-стрічкової кераміки в Україні за формою та декором дуже близький до кераміки цього типу сусідніх територій — Польщі і Словаччини, з одного боку, та Молдови і Румунії, з другого. Б. Новотний, який спеціально досліджував питання зв'язків неолітичних пам'яток Словаччини з пам'ятками Польщі, України та Румунії, відзначав, що між керамікою цих територій немає суттєвої різниці [20, с. 21]. На цій підставі він об'єднав кераміку пам'яток східного периферійного району в окрему орнаментальну область, яка відрізняється від середньоевропейської. На відміну від посуду східної групи середньоевропейська кераміка характеризується переваженням класичних сюжетів декору: спіралі, волоти, меандра та стрічки, заповненої наколами. Ці сюжети зустрічаються і в декорі кераміки східної групи пам'яток, але рідко [8, с. 101].

Сурсько-дніпровська культура, що займала у V — на поч. IV тис. порівняно невелику територію, обмежену Напоріжжям, очевидно, представляє пам'ятки одного великого племені [9, с. 236—248]. Територія Напоріжжя є чітко визначеною частиною Дніпровського басейну. Вона поділяється на дрібні ділянки, обмежені балками, порогами та заборами, що зумовлювало стабільні природні кордони між родоплеменними територіями [9, с. 236—248].

Зіставлення керамічних пам'яток сурсько-дніпровської та інших культур дає підставу для висновку, що ця культура є явищем, пов'язаним лише з порожистою частиною Дніпра. Глиняному посуду властива гладка підлощена поверхня і специфічний склад керамічної маси з домішками подрібнених черепашок на ранньому і піску на пізньому етапах [7, с. 108]. Ви-

різняються гостродонні й шипоподібні горщики прямих профілів і S-подібного профілю. На більш ранніх посудинах звичайно зустрічається декор у вигляді прокреслених лінійних композицій та своєрідного зигзагоподібного візерунка, нанесеного штампом. Дещо пізніше виникає керамічний комплекс, у якому домінують горщики, прикрашені лінійно-врізаним узором, доповненим наколами або відбитками штампа (Іл. 2). Зазвичай візерунки вкривають всю верхню частину посуду, що робить її візуально більш значимою.

У пізньому періоді розвитку культури поряд з вже існуючими формами виникають посудини з дещо сплюсненим дном [7, с. 108].

В основі більшості декоративних схем лежать зигзаг та меандр, нерідко доповнені іншими елементами — горизонтальними лініями, наколами, штампами. Іноді трапляються схеми у вигляді косої сітки, котра лягає по формі посудини і допомагає оптично-му сприйняттю об'ємів виробу.

Сурсько-дніпровська культура, що є західною частиною більш широкого, скотарського в своїй основі ареалу, має своєрідне продовження в інших культурах на схід від Дніпра, в пам'ятках Приазов'я, Нижнього Подоння, Прикаспію [18, с. 108].

Серед неолітичних пам'яток України досить важливе місце посідають поселення і могильники дніпро-донецької культури, поширеної у другій пол. V — III тис. до н. е. у Подніпров'ї, на Лівобережжі і в Поліссі України, а також у південно-східних районах Білорусі [16, с. 119].

Пам'ятки цього типу характеризуються наявністю так званої гребінцево-накольчастої кераміки.

Першому (ранньому) періоду дніпро-донецької культури властива ще досить примітивна, погано випалена кераміка. У глиняному тісті посуду є рослинні домішки. Горщики слабо профільовані, мають прямі вінця і гостре дно. Декор вкриває всю поверхню посуду. Він складається з відбитків гребінця, відступаючих наколів і прокреслених ліній, створюючи ритмічний контрапункт загальної композиції (Іл. 2). Обов'язковим атрибутом візерунка є один або два ряди глибоких конічних ямок під вінцями. Мотиви узорів досить складні. Це, здебільшого, скісне штрихування, кососітчасті або кутові композиції, зустрічаються криволінійно-хвилеподібні мотиви або більш складні фігури [16, с. 119—120].

Другий (середній) період в розвитку дніпро-донецької культури був часом її розквіту. Основним типом глиняного посуду залишається горщик. Проте форма його стає більш досконалою: ускладнюється форма вінець, помітним стає злам профілю горщика в середній або верхній частині корпусу. З'являється посуд з плоским дном, зустрічаються миски. У декорі широко застосовується накольчастий візерунок, гребінцевий штамп і лінійний узор [16, с. 121].

До пам'яток третього (пізнього) періоду дніпро-донецької культури відносяться горщики середніх розмірів з гострим і плоским дном. Вінця прямі або відведені назовні. Декор складається з відбитків гребінця, ямок, «перлин», валика під вінцями. Візерунок звичайно вкриває лише частину посуду, тільки незначна кількість горщиків є суцільно декорованою.

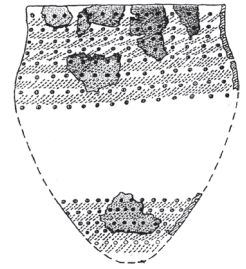
Важливою особливістю кераміки пізніх поселень є вертикальні розчоси на вінцях горщиків. Ці посудини мають помітно більшу профільованість стінок і плоске дно. Немає сумніву в тому, що поява таких виробів вказує на тісний контакт місцевого населення дніпро-донецької культури з племенами Трипілля [17, с. 36]. Про зв'язки Трипілля із дніпро-донецькою культурою свідчить поява на неолітичній кераміці шнурового орнаменту, а також прямі імпорти пізньотрипільських посудин на поселення третього періоду дніпро-донецької культури [17, с. 36].

Пам'ятки неоліту ямково-гребінцевої кераміки займають північний схід України. Вони були поширені на Середній Десні до Чернігова, на Сулі, Пслі та Ворсклі у сер. IV — III тис. до н. е. За межами України близькі за матеріалом поселення відомі вище по Десні, а також в Курській та Воронежській областях [11, с. 137]. Я. Пастернак вважає, що прабатьківщиною культури ямково-гребінцевої кераміки є балтійські краї та північна і центральна Росія [12, с. 122].

Головною ознакою цієї культури є кераміка, представлена посудом напівяйцеподібної форми, порівняно тонкостінним та добре випаленим і прикрашеним різноманітним ямковими та гребінцевими узорами (звідси й назва). Глина містить домішки піску, іноді разом з рослинними волокнами. Посуд гостродонний та округлодонний, із широким отвором вгорі [11, с. 3—17].

Стінки глиняних виробів ще до випалу були прикрашені рядками ямок, відтисками зубців приладу, схожого на гребінь, а також патичка, обгорнутого шнурком. Ямки овальної, округлої або ромбоподіб-

Іл. 4. Глиняний посуд раннього етапу культури ямково-гребінцевої кераміки пос. Погорілівка. Опубл.: Археологія Української РСР. — К. : Наукова думка, 1971. — Т. 1. — С. 139



ної форми звичайно розміщені у шаховому порядку та заповнюють усю поверхню посудини. Досить часто вся поверхня вкрита рядами ямок або відбитків гребінця, що чергуються, утворюючи надзвичайно чіткі ритмічні композиції (Іл. 3).

Особливо характерним є групування ямкових заглибин на посуді у геометричні фігури — трикутники та ромби. Цей мотив відсутній на посуді більш ранніх поселень, що може бути хронологічною ознакою пізнього етапу культури [11, с. 142].

В цілому ця культура порівняно з іншими неолітичними культурами України є більш пізнім явищем.

Як бачимо, найбільш архаїчною формою для неоліту України є гостро-шиподонний горщик з майже нерозчленованим профілем. Така форма характерна для буго-дністровської, сурсько-дніпровської та дніпро-донецької культур, а також культури ямково-гребінцевої кераміки.

Горщики S-видного профілю є більш розвиненими. У них починають виділятися вінця та шийка. У буго-дністровській кераміці під впливом західних (карпато-дунайських) форм з'являється плоскодонність [13, с. 49]. Вона зустрічається у дніпро-донецькому посуді та лінійно-стрічковій кераміці, але набагато рідше. Наявність плоскодонних посудин вказує, ймовірно, на наявність стола у первісних людей.

З появою землеробства у керамічному виробництві вдосконалюється технологія — у глиняне тісто починають додавати пісок, випал стає міцнішим. Змінюється також декор посуду: замість лінійного з'являється штапований і гребінцевий візерунок та узор із трикутних відбитків.

Декор кераміки був одним із найважливіших видів неолітичного мистецтва. Людина свідомо прикрашала свій посуд, щоб дати вияв своїм вродженим мистецьким естетичним почуттям. Деякі вчені (П. Борисковський [1, с. 97], Б. Рибаків [14, с. 80] та інші) вважають, що декор у неоліті мав певне змістове зна-

чення, міг бути пов'язаним із культовою магією. У глиняному посуді втілювались уявлення людей про Всесвіт, провідні закони буття. Але саме синкретичне значення давніх візерунків у нашій статті не розглядається, воно є темою окремого дослідження. Та й загалом, про зміст давніх зображень, що дійшли до наших днів, ми можемо говорити лише гіпотетично.

В цілому можна констатувати, що кераміка відіграла надзвичайно важливу роль не лише у господарстві, але й у ідеології та культурі племен епохи неоліту. У цей час на теренах України, у буго-дністровській сурсько-дністровській, дніпро-донецькій культурах, культурі лінійно-стрічкової, ямково-гребінцевої кераміки під впливом ареалу високорозвинених ранньоземлеробських культур Євразії зародились основоположні принципи мистецтва виготовлення посуду. Вони засновані на світогляді землеробства та є визначальними і для гончарства наших днів.

1. Борисковський І.І. Людина кам'яного віку на території України / І.І. Борисковський. — К., 1940.
2. Городцов В.А. Русская доисторическая керамика / В.А. Городцов // Труды XI археологического съезда в Киеве в 1899 году. — М., 1901. — Т. 1. — С. 578—673.
3. Городцов В.А. Типологический метод в археологии / Издание общества исследователей Рязанского края. Серия историческая. — Рязань, 1927. — Вып. 6. — 10 с.
4. Даниленко В.М. Буго-дністровська культура / В.М. Даниленко // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 449 с.
5. Даниленко В.Н. Неолит України / В.Н. Даниленко — К.: Наукова думка, 1969. — 259 с., илл.
6. Даниленко В.М. Неолітична епоха / В.М. Даниленко // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 449 с.
7. Даниленко В.М. Сурсько-дніпровська культура / В.М. Даниленко // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 449 с.
8. Захарук Ю.М. Пам'ятки культури лінійно-стрічкової кераміки / Ю.М. Захарук // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 449 с.
9. История первобытного общества. Эпоха первобытной родовой общины. — М., 1986.
10. Непріна В.І. Культура ямково-гребінцевої кераміки / В.І. Непріна // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 449 с.
11. Непріна В.І. Походження неоліту ямково-гребінцевої кераміки на території України / В.І. Непріна // Археологія. — 1977. — № 21.
12. Пастернак Я. Археологія України: Первісна, давня та середня історія України за археологічними джерелами / Ярослав Пастернак. — Торонто, 1961. — 400 с.
13. Романець Т.А. Стародавні витoki мистецтва української народної кераміки / Т.А. Романець. — К.: Просвіта, 1996. — 129 с.
14. Рыбаков Б.А. Календарь IV в. Из земли полян / Б.А. Рыбаков // Советская археология. — 1962. — № 14. — С. 79—84.
15. Телегін Д.Я. Дніпро-донецька культура / Д.Я. Телегін. — К., 1968.
16. Телегін Д.Я. Дніпро-донецька культура / Д.Я. Телегін // Археологія Української РСР. — К.: Наукова думка, 1971. — Т. 1. — 555 с.
17. Телегін Д.Я. Неолітичні пам'ятки лісостепового Лівобережжя і Полісся України / Д.Я. Телегін // Вісник АН УРСР. — 1954. — Ч. 8.
18. Чмихов М.О. Населення епохи неоліту-бронзи / Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков Т.І. Археологія та стародавня історія України. — К., 1992. — 245 с.
19. Kostrzewski S. Czy ceramika przedhistoryczna była przedmiotem handlu? / S. Kostrzewski // PAP, VIII. — Rocznik 24. — 1948.
20. Novotný B. Spojení jihozápadního Slovenska se Zakarpátím a Pričernomorím v mladší době kamenné / B. Novotný. — Praha, 1959.
21. Rodden R.S. Early Neolithic Site at Nea Nicomedia, Greek Macedonia / R.S. Rodden // PPS for 1962. — Cambridge, 1962.

Romana Motyl

EARTHENWARE OF THE NEOLITHIC AGE IN UKRAINIAN TERRITORIES

The article deals with earthenware of Ukraine in the period of Neolith. The main types and forms as well as some dominating motives of patterns in ceramic complexes of neolithic cultures have been put under thorough analysis. Some typical peculiarities of neolithic ceramics as transition from sharp-bottomed pots to plane-bottomed objects, the appearance of stamp and comb patterns etc. are being defined.

Keywords: earthenware, neolithic ceramics, typical peculiarities, pot, form, pattern.

Романа Мотиль

ГЛИНЯНА ПОСУДА ЕПОХИ НЕОЛИТА НА ТЕРИТОРИИ УКРАИНЫ

В статье рассматривается глиняная посуда Украины периода неолита. Анализируются основные типы и формы, а также доминирующие мотивы узоров в керамических комплексах неолитических культур. Определены некоторые характерные черты неолитической керамики, такие как переходность от горшков с острым дном к плоскодонной посуде, возникновение штамповых и гребешковых узоров и т. п.

Ключевые слова: глиняная посуда, неолитическая керамика, характерные черты, горшок, форма, узор.